

УДК 387:37.091.313

Ю.М. Кобюк
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ВПНЗ

Постановка проблеми. Динаміка сучасних соціальних перетворень в Україні зачепила всі основні сфери життя суспільства, прогресивний розвиток якого неможливий без постійного вдосконалення вітчизняної освіти, відповідно і якісного поліпшення процесу підготовки педагогічних кадрів.

Сучасність вимагає від особистості широкого діапазону можливостей, розвиненого інтелекту, здатності до постійної самоосвіти й самовдосконалення, спрямованості на творчу самореалізацію. Відтак постає гостра необхідність у підготовці фахівця як активного суб'єкта, здатного виробляти власну стратегію професійного зростання, що володіє конкурентоспроможними якостями і професійною мобільністю.

Тому сучасна підготовка майбутнього педагога неможлива без формування професійного мислення такого типу, який дає можливість самостійно оновлювати знання, підвищувати свою кваліфікацію, добре орієнтуватися в потоці інформації, знаходити нові нестандартні способи вирішення професійних завдань і реалізовувати їх на практиці.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Результати аналізу сучасної психолого-педагогічної літератури свідчать, що такі дослідники, як І. Зязюн, Н. Кузьміна, О. Пехота, О. Сисоєва, Л. Хомич приділяють велику увагу професійній підготовці майбутніх учителів. Розробкою вимог до професійної підготовки вчителя займаються О. Дем'янчук, О. Дубасенюк, М. Лещенко, Н. Ничкало, В. Орлов, С. Сисоєва.

Науковцями доведена ефективність використання окремих інтерактивних педагогічних технологій при підготовці учителів до педагогічної діяльності. Цій проблемі присвячено праці О. Балтаджи, А. Бодалева, Л. Гапоненко, О. Кіліченко, Н. Клокар, О. Комар, М. Лещенко, Е. Лютова, Л. Пуховська, В. Приходько, Л. Прокоф'єва, О. Столяренко. На ефективності організації інтеракції суб'єктів у професійному навчанні наголошують: А. Іванчук, І. Носаченко, А.Смолкін, П. Щербань та ін.

Загальнопсихологічні підходи щодо вирішення проблем сутності й структури діяльності досліджували Л. Виготський, П. Гальперін, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, Д. Узнадзе; психологічні й дидактичні принципи структурування навчально-пізнавальної діяльності у своїх працях описували Ю. Бабанський, В. Давидов, Д. Ельконін, В. Євдокимов, Л. Кондрашова, В. Онищук, М. Скаткін, В. Шадріков та ін.

Формулювання мети статті. Утім, аналіз літератури свідчить, що дослідженню особливостей використання інтерактивних технологій навчання при викладанні фахових дисциплін у процесі професійної підготовки майбутніх учителів приділено недостатньо уваги. Означена проблема і буде метою нашого дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нова освітня парадигма базується на принципах демократизації, гуманізації, гуманітаризації, системності, цілісності, технологізації, диференціації освіти. У центрі освітнього процесу знаходиться суб'єкт, який активно діє та свідомо опановує основи міжкультурної, пізнавальної, соціальної компетенції. Виходячи з цього дієвість засобів, методів, форм активізації навчально-пізнавальної діяльності особи, яка навчається, постає однією з актуальних проблем сучасності.

Упровадження сучасних педагогічних технологій, зокрема інтерактивних, в освіту спричиняє зміни культури навчального закладу та ролі викладача у навчальному процесі. У зв'язку з посиленням уваги до самостійного здобуття знань посилюється консультаційна та

коригуюча спрямованість діяльності викладача. Порівняно з традиційним навчанням, в інтерактивному змінюється взаємодія викладача і студента: активність викладача поступається місцем активності студентів, а завданням викладача стає створення умов для їхньої ініціативи. Він не дає готових знань, лише спонукає студентів до самостійного пошуку. О. Пометун та Л. Пироженко вважають інтерактивні технології навчання технологіями, що включають в себе чітко спланований результат навчання, використання окремих інтерактивних методів та прийомів, що забезпечують активний характер взаємодії учасників навчального процесу на засадах співпраці та співтворчості [4, с. 7].

Потреба у застосуванні інтерактивних педагогічних технологій у ВПНЗ зумовлює необхідність удосконалення професійної підготовки педагога. У професійній підготовці майбутнього вчителя визначальне місце в аспекті розвитку його інтерактивних умінь займає школа педагогічної майстерності І. Зязюна. Особлива увага надається забезпеченню особистісної свободи школярів, стимулюванню рефлексії учнів, включенню у навчальний процес не лише пізнавальної, а й почуттєво-особистісної сфери дитини, трактуванню навчального заняття як мистецького дійства. Такий підхід, на думку представників наукової школи, може забезпечити вчитель, який володіє дидактичними, перцептивними, організаторськими, комунікативними вміннями, має високий рівень педагогічної уяви, емпатії, рефлексії, творчості. Н. Побірченко розглядаючи питання підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності, зазначає, що одними з найбільш ефективних форм навчання студентів є тренінги, моделювальні та практичні заняття з діагностування рівня інтелектуального та морального розвитку учнів, розв'язання завдань та використання вправ, пов'язаних зі шкільним навчально—виховним процесом, виготовлення наочності з демонстрацією її застосування, творчі звіти, конкурси педагогічної майстерності, ділові та рольові ігри тощо. Це сприяє розвитку ініціативи і творчого потенціалу студентів, формуванню установки на творчу професійну діяльність, оперативні професійні вміння, запобігає втомлюваності, створює комфортне середовище для навчання і виховання, забезпечує умови для формування професійно значущих якостей, що виявляються в умінні управляти власним емоційним станом, у режисерських, виконавських, артистичних, художніх здібностях тощо. Таке нетрадиційне навчання дає майбутньому педагогові змогу спробувати себе у ролі режисера, вчителя, консультанта, письменника, організатора, учня і т. ін. [3].

На думку більшості вчених, основу професійної підготовки вчителя становить оволодіння фундаментальними та теоретико-методичними знаннями у галузі професійно спрямованих наук. Як вважає О. Перець, фундаментальні знання спрямовані на перебудову структури і змісту наукового знання, встановлення таких зв'язків між навчальними дисциплінами, що дозволяють формувати у майбутніх спеціалістів цілісне уявлення про педагогічну діяльність і підвищують ступінь застосування знань, активне їх використання у практичній діяльності [2, с. 121].

Застосування інтерактивних технологій при викладанні фахових дисциплін дозволяє створити динамічну, гнучку систему навчання, що забезпечує безперервне, адаптоване до реальної ситуації керування взаємодією педагога й осіб, які навчаються. Навчання відбувається в режимі активної взаємодії слухачів з педагогом і між собою на такому рівні загальнокультурного й інтелектуального розвитку, на якому знаходяться суб'єкти навчання. Інтерактивні технології дають змогу створювати таке навчальне середовище, де процес набуття теоретичних знань тісно пов'язаний з опануванням студентами відповідними видами діяльності, а групові форми організації навчання розглядаються як основний механізм розвитку особистості [5, с. 2].

Цікавими є погляди О. Ярошенко щодо проблеми групової навчальної діяльності. Досліджуючи спілкування у процесі навчальної діяльності, науковець приходить до висновку про його педагогічну ефективність, яка полягає у тому, що: зростають обсяг і глибина засвоєння матеріалу; на формування умінь витрачається менше часу, ніж під час фронтального навчання; зростає пізнавальна активність і самостійність; змінюється характер стосунків в бік згуртованості, взаєморозуміння, доброти і людяності [6].

Інтерактивні технології можна використовувати при викладанні фахових дисциплін в ході як лекційних і практичних занять, так і під час самостійної роботи студентів. Інтерактивне навчання за своєю суттю є діалоговим навчанням, а технології діалогового навчання дають можливість перетворити заняття у простір ефективного спілкування, ефективність якого залежить від умінь викладача створювати умови для самовираження учнів, урахувати особливості аудиторії, створювати сприятливий психологічний фон, використовувати прийоми стимулювання інтересу до навчального матеріалу, активізації різноманітних видів діяльності тощо.

Як відомо, навички набуваються в діяльності, через прийняття рішень, розв'язання педагогічних задач та відпрацювання моделей поведінки. Тому на відміну від традиційного викладання професійно спрямованих дисциплін, коли викладач переважно говорить, а студенти слухають, на таких заняттях слід використовувати інтерактивні методи навчання, що базуються на активній участі самих студентів у процесі набуття знань. При професійній підготовці майбутніх учителів найбільш ефективними методами навчання вважаються: мозковий штурм; спрямована дискусія; робота в малих навчальних групах; рольова гра; дебати, дискусії; розгляд та аналіз конкретних життєвих ситуацій; виконання проектів; перегляд і обговорення тематичних відеофільмів [1].

Слід зауважити, що в умовах великої кількості наукової та навчальної інформації, що надається студентам сучасними технологіями, зростають вимоги до професійної підготовки викладача в галузі фахових навчальних дисциплін. Істотно підвищуються також вимоги до особистісних, загальнокультурних, комунікативних якостей викладача. Нині момент більшість педагогів, які викладають у ВНЗ, відчувають істотний психологічний бар'єр перед використанням у навчанні інтерактивних технологій, який зазвичай маскується сумнівами щодо педагогічних можливостей названих засобів і технологій. Іноді така недооцінка пояснюється поверхневим знайомством з сутністю технологій.

Незважаючи на всі складнощі, інтерактивне навчання поступово завойовує все більше прихильників у практиці як загальної, так і професійної освіти, оскільки робить процес навчання більш мотивованим, продуктивним, емоційно насиченим, а значить, більш якісним. Інтерактивне навчання має великий освітній і розвиваючий потенціал і забезпечує максимальну активність студента у навчальному процесі.

Майбутній учитель має усвідомлювати свою професійну і особистісну сутність, відчувати потребу і готовність до здійснення своєї професійної діяльності. Потреба у формуванні свого власного стилю професійної діяльності та високий рівень сформованості професійної компетентності у сучасних соціально-економічних умовах змушує шукати оптимальні педагогічні технології для його підготовки. Формуванню і розвитку цих якостей у майбутніх учителів сприятиме вдосконалення методики підготовки фахівців із вищою освітою, що ґрунтуватиметься на впровадженні активних форм і методів навчання, які становлять основу інтерактивних технологій у процесі викладання фахових дисциплін.

Висновки. Інтерактивні технології знаходять широке застосування у навчальному процесі вищих навчальних закладів. Інтерактивні підходи у навчанні вважаються найбільш ефективними, бо ставлять студентів в активну позицію самостійного освоєння знань. Тому при викладанні фахових дисциплін у процесі підготовки фахівців на основі використання інтерактивних технологій мають сприяти: самоорганізація, самовдосконалення, саморозвиток, самоосвіта, самовиховання студента; стимулювання розумової і соціальної активності майбутніх учителів, що спрямовується на побудову адекватного образу успішного професійного майбутнього з виявленням та актуалізацією власних професійних ресурсів, їх коригуванням спочатку в умовах інтерактивного навчання, а в майбутньому — в професійній діяльності.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі ми вбачаємо у розгляді проблеми та розробці спеціальних методик для формування в майбутнього вчителя професійних якостей у процесі використання інтерактивних технологій навчання.

Література:

1. «Застосування інтерактивних методів навчання в підготовці майбутніх учителів у сфері мистецької освіти». — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://bo0k.net/index.php?p=achapter&bid=8151&chapter=1>.
2. Перець О. Основні критерії, рівні та показники сформованості професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів / О. Перець // Проблеми підготовки сучасного вчителя : наук. зб. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. — 2010. — № 2. — С. 119-126.
3. Побірченко Н. Підготовка майбутніх вчителів// Сільська школа. — 2004. — № 16-17. — С. 7-13.
4. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко; За ред. О. І. Помтеун. — К. : А.С.К., 2006. — 192 с.
5. Сердюк Т. В. Інтерактивні технології навчання суспільних дисциплін як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації : автореф. дис ... канд. пед. наук : 13.00.09 / Тетяна Василівна Сердюк. — Кривий Ріг., 2010. — 20 с.
6. Ярошенко О.Г. Групова навчальна діяльність школярів: теорія і методика. -К.: Партнер, 1997. —193с.

Стаття присвячена дослідженню особливостей використання інтерактивних технологій навчання при викладанні фахових дисциплін у процесі професійної підготовки майбутніх учителів. Розкрито роль інтерактивних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх учителів у ВПНЗ.

Ключові слова: інтерактивні технології, професійна підготовка, фахові дисципліни, групова навчальна діяльність.

Статья посвящена исследованию особенностей использования интерактивных технологий обучения при преподавании специальных дисциплин в процессе профессиональной подготовки будущих учителей. Раскрыта роль интерактивных технологий в процессе профессиональной подготовки будущих учителей в ВПУЗ.

Ключевые слова: интерактивные технологии, профессиональная подготовка, профессиональные дисциплины, групповая учебная деятельность.

The article investigate sthe features of interactive learning technologies in teaching professional disciplines in the process of training future teachers. The role of interactive technologies in the process of training future teachers in HPEU.

Key words: interactive technology, training, professional discipline, group learning activities.

УДК 377.1

Ю.М. Козловський
м. Львів, Україна

ІНТЕГРАЦІЯ НАУКОВОЇ ТА НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В КОНТЕКСТІ

У сучасних умовах важливою складовою стороною наукового прогресу є інтеграційні тенденції, що спричиняють становлення науки як єдиного, цілісного організму. Інтеграційні процеси поширюються на всі характеристики науки: наукову діяльність, наукове знання, соціальну функцію науки. Оскільки наукові дослідження є рушійною силою вищої освіти, то й створення Зони європейської вищої освіти має відбуватися одночасно й паралельно зі створенням Зони європейських наукових досліджень [10]. Інтеграція науки і освіти має важливе значення, оскільки забезпечує швидке впровадження результатів наукових досліджень, їх трансформацію в освітній процес і практику.

В Україні на державному рівні тільки починають реалізовуватися заходи щодо інтеграції науки й освіти в процесі підготовці фахівців [2]. Аналізуючи зміст державних заходів щодо інтеграції науки й освіти, зазначають, що «переважно вони розкривають механізми інтеграції через удосконалення нормативно-правової бази, забезпечення функціонування університетів дослідницького типу, забезпечення економічної привабливості наукової діяльності в університетах, створення нормативно-правових засад стимулювання залучення позабюджетних коштів для розвитку наукової діяльності університетів тощо» [11, с. 3]. Рівень освіти та стану